

Makala ya mkakati wa upanuzi:

Kufanya mipango ya upanuzi

Kusudi

Hati hii ya mwongozo inakusudiwa kusaidia mashirika au taasisi zinazopanga au zinazoendelea na mchakato wa kupanua¹ mpango wa elimu.² Inajumuisha mwongozo wa kufafanua lengo wazi la upanuzi, linalopimika na lenye kipindi maalum cha muda wa kutekelezwa, pamoja na mkakati wa kiwango cha juu unaotumika kama kielekezi cha kuongoza juhudi za upanuzi na pia kama hati ya kufanya mipango inayobadilishika ambayo inaweza kurejelewa na kurekebisha mara kwa mara kulingana na maarifa mapya, data na mabadiliko ya mazingira. Zana hii inatokana na “Kiolezo cha Mpango wa Upanuzi” ambacho mwanzoni kilitengenezwa na Management Systems International (MSI, kampuni ya Tetra Tech) na kufanyiwa marekebisha ili kutumika katika elimu na Center for Universal Education (CUE) huko Brookings kwa ushirikiano na Larry Cooley, rais mstaafu na mshauri mwandamizi, MSI; imerekebisha zaidi kulingana na maoni ya wataalamu wenza na kutumika katika nchi nyingi duniani kote.³

Hadhira

Miongozo hiyo imeundwa kwa ajili ya wataalamu, watunga sera na wafadhili wanaowezesha mpango wa elimu—au vipengele vya mpango—kusonga mbele kwenda kiwango kikubwa zaidi.

Mchakato

Mkakati wa upanuzi unapaswa kutokana na mawazo ya pamoja ya wahusika wakuu wanaohusika katika upanuzi. Washiriki wa kikundi kinachounda na kurekebisha mkakati watatofautiana inavyohitajika kulingana na mazingira, mpango na hatua ya upanuzi, na wanaweza kujumuisha timu kuu ya watu kutoka shirika linalofanya utekelezaji au kujumuisha seti pana ya wadau, kama vile wawakilishi husika kutoka kwa serikali au mashirika ya ufadhili.

Kuunda na kurekebisha mkakati wa upanuzi ni mchakato unaoendelea ambao mara nyingi hufanyika kwa miezi kadhaa, si katika kikao kimoja, na unapaswa kuendana na mazingira. Timu ndogo inapaswa kuunda rasimu ya kwanza ya mkakati—kwa kutumia moja kwa moja mawazo kutoka kwa majadiliano ya awali na data zilizopo, ikiwa ni pamoja na kutoka kwa upangaji wa wadau, uchambuzi wa uchumi na siasa, au mipango ya awali ya upanuzi. Utafiti wa ziada wa historia ili kujaza mapengo na kupanga na kulinganisha taarifa mbalimbali unahitajika wakati mwingine, na zana nyingine za upanuzi zinaweza pia kusaidia kuelekeza uundaji wa mkakati.⁴

Mara tu rasimu ya awali ya mkakati wa upanuzi inapokuwa tayari, ufafanuzi au sehemu ndogo zake zinaweza kuwasilishwa kwa kundi pana la wadau kwa ajili ya maoni na majadiliano. Kutengeneza toleo lililofupishwa au kielelezo cha mkakati kunaweza kusaidia katika majadiliano na kundi pana la wadau. Hasa, zana ya kielelezo cha vichocheo⁵ inaweza kuwa mbinu muhimu ya kuwasilisha kwa michoro lengo la upanuzi na vichocheo vikuu vilivyotambuliwa vya kupiga hatua kuelekea kufikia lengo hilo.

1. Katika hati hii, upanuzi unarejelea mbinu mbalimbali zinazopanua na kuongeza athari ya uingiliaji kati wa kielimu, na hivyo kusababisha maboresho ya kudumu katika maisha ya watu.

2. Mpango unarejelea programu, mfumo, mbinu au sera kamili au vipengele vyake maalum, vilivyoundwa kushughulikia tatizo mahususi katika mfumo wa elimu.

3. Zana hii pia ilitokana na: Shirika la Afya Duniani na Expandnet, “Hatua tisa za kubuni mkakati wa upanuzi,” (Geneva, Uswisi: Shirika la Afya Duniani, 2010).

4. Kwa mfano, kwa lengo la upanuzi linalojumuisha mpango kuingizwa katika mfumo ya serikali au kukabidhiwa kwa serikali, inaweza kuwa muhimu kufanya tathmini ya msingi ya kiwango ambacho mpango huo umejumuishwa katika miundo ya kitaifa iliyopo, ili kuangalia na kufuatilia maendeleo muda unavyosonga na kutambua hatua za kipaumbele. Zana ya “Kifuatiliaji cha Urasimishaji” inaweza kuwa rasilimali muhimu hapa. Angalia: Jenny Perlman Robinson, Molly Curtiss Wyss na Patrick Hannahan, “Institutionalization Tracker: Assessing the integration of an education initiative into a system,” (Washington DC: Brookings Institution, Julai 2021)

5. Lloyd Provost na Brandon Bennett, “Nadharia yako ni ipi? Chati ya dereva hutumika kama zana ya kujenga na kujaribu nadharia za uboreshaji,” *Quality Progress* (Julai 2015):36-43.

Mwongozo wa kuunda mkakati wa upanuzi wa mpango wa elimu

Maono

Toa muhtasari wa hitaji (ukubwa na upeo), watu au jamii lengwa, lengo/malengo ya upanuzi na matokeo yanayotarajiwa ya kutekeleza mpango uliopendekezwa katika kiwango kikubwa.

Muhtasari wa mkakati wa upanuzi

Kutekeleza na kudumisha mpango katika kiwango kikubwa kunahitaji tathmini ya kihalisia ya matarajio na vigezo vya upanuzi, na changamoto zinazozuia mafanikio. Pia kunahitaji kuzingatia kwa makini kinachopanuliwa, kinapanuliwa kwa ajili ya nani, na ni nani atakayekipanua.

Fupisha mkakati wa kupanua mpango uliopendekezwa na kudumisha faida zake, ikiwa ni pamoja na mbinu na njia ya/za kufanya upanuzi zilizopendekezwa, na inapofaa, jinsi mpango huo ulivyoundwa ili kushughulikia njia tofauti ambazo tatizo au suluhisho lake linaweza kuonekana katika makundi na mazingira tofauti. Hii inapaswa kuzingatia matokeo yoyote mabaya yasiyotarajiwa yanayoweza kutokea kutokana na kupanua mpango huo. Sehemu hii inapaswa kuweza kutumika kama muhtasari kamili wa mkakati wa upanuzi.

Kustahili kwa mpango uliopendekezwa

Ili kutathmini uwezekano wa mpango uliopendekezwa kutolewa kwa uendeleu katika kiwango kikubwa, ni muhimu kutathmini ushahidi iwapo mpango huo unawakilisha mbinu inayowezekana na yenye ufanisi ya kutatua tatizo lengwa. Ushahidi huu unaweza kuwa tathmini, utafiti na uchunguzi mwingine unaoonyesha athari ya mpango huo, kufaa kwake katika mazingira mbalimbali yanayohusika, na/au kukubaliwa kwake na wataalamu, wasomi na/au jamii.

Eleza kiwango ambacho ushahidi unaunga mkono mpango uliopendekezwa kwa sasa (na chanzo cha ushahidi) na/au mkakati wa kupata ushahidi huo.

Utambuzi wa tatizo na uungwaji mkono wa mabadiliko

Pale ambapo tatizo linatambuliwa na jamii na wataalamu kuwa ni kubwa na linaloendelea, na ambapo suluhisho la tatizo hilo linaonwa na watunga sera kuwa la dharura, kuna fursa kubwa zaidi za kupata uungwaji mkono na kuhalalisha mpango uliopendekezwa.

Toa ushahidi unaoonyesha kwamba tatizo linalopendekezwa kushughulikiwa linatambuliwa kama tatizo la dharura miongoni mwa jamii na watunga sera. Pia eleza jinsi mpango uliopendekezwa utakavyotumia miungano iliyopo au inayowezekana kukuza mabadiliko na/au kupunguza athari ya kupingwa kwa mabadiliko. Hatimaye, eleza jinsi mpango uliopendekezwa unavyoendana na vipaumbele vya sasa vya nchi, vya kikanda au vya mitaa.

Faida ya mpango uliopendekezwa ukilinganishwa na njia mbadala na hali kama ilivyo

Uungwaji mkono wa mipango mipya huathiriwa na kiwango ambacho watunga sera, wataalamu na jamii zinaona suluhisho lililopendekezwa kama linalofaa zaidi kuliko hali kama ilivyo au mbinu mbadala.

Wasilisha ushahidi unaoonyesha kwamba mpango uliopendekezwa una ufanisi zaidi na/au unafaa zaidi kuliko mbinu mbadala au kudumisha hali kama ilivyo. Zaidi ya hayo, jumuisha ushahidi wowote unaoonyesha kwamba mpango uliopendekezwa unaonwa na watunga sera, wataalamu na jamii kama wenye ufanisi zaidi na/au unaofaa zaidi kuliko mbinu mbadala na iwapo umepata uungwaji mkono kutoka kwa mashirika ya kuutekeleza na katika mfumo mzima.

Hali wezeshi na ushirikiano kwa ajili ya upanuzi

Ili kufanikiwa, upanuzi unahitaji watetezi, vichocheo, uhitaji kwenye soko na/au jamii, na "hali fulani wezeshi" (za kifedha, kitaasisi, kisiasa, kijamii na kitamaduni). Zaidi ya hayo, ushirikiano na wadau wengine muhimu katika mfumo wa elimu mara nyingi unahitajika.

Ni vipengele au hali gani kuu katika mfumo mpana zinaweza kuwa rasilimali au changamoto kuu kwa upanuzi (k.m., viongozi wa kitaifa au wa kikanda waliochaguliwa au kuteuliwa na watetezi wa suala fulani; vichocheo vya nje kama vile majanga ya asili, mishtuko ya kiuchumi au ufadhili wa wahisani; na vichocheo vya kisiasa na kitaasisi kama vile uchaguzi na mageuzi ya sera)? Ni ushirikiano gani uliopo au unahitajika ili kuwezesha upanuzi?

Urahisii wa kuhamisha na kutekeleza mpango katika kiwango kikubwa

Kutekeleza mpango katika kiwango kikubwa kunahitaji kuzingatia jinsi suluhisho linavyoweza kurekebisha ili kukidhi mahitaji ya watu tofauti au wengi na mahitaji ya mazingira mapana ya sera.

Eleza marekebisho magumu zaidi yatakayohitajika ili kutekeleza mpango huo katika kiwango kikubwa na mbinu ya kushughulikia changamoto hizi. Ni vipengele vipi vya mpango vimetambuliwa kama "vya msingi" kwa athari yake na lazima vidumishwe wakati wa upanuzi? Ni vipengele vipi vinavyoweza kupunguzwa ili kupata muundo uliorahisishwa/ wa bei nafuu zaidi?

Uwezo wa shirika kutekeleza mpango katika kiwango kikubwa

Kurekebisha, kupanua na kudumisha mpango, huku ukizingatia ubora, usawa na ufanisi, kunahitaji kuimarisha na mara nyingi kupanua uwezo wa shirika au taasisi inayofanya utekelezaji katika kiwango kikubwa. Uwezo huu si tu ongezeko la uwezo ule ule unaohitajika katika kiwango kidogo.

Eleza jinsi shirika/mashirika yanayotekeleza mpango kwa sasa yana uwezo au yatakavyokuza uwezo wa shirika wa kupanua mpango, kwa kutumia uzoefu wa awali inapohitajika. Ni uwezo gani wa kitaasisi unakosekana kwa utekelezaji katika kiwango kikubwa na hili linaweza kushughulikiwa vipi? Ikiwa utekelezaji utahamishwa kutoka shirika moja hadi kwa mhusika mwingine (kama vile kwa serikali), eleza jinsi uhamisho huu utakavyofanyika na hatari zinazohusiana. Ikiwa rasilimali za ziada za watu na za kitaasisi zinahitajika ili kuwezesha "upanuzi" au kufanya utekelezaji katika kiwango kikubwa, eleza jinsi rasilimali na uwezo wa kutosha utakavyopatikana

Uendelevu wa kifedha wa mpango uliopendekezwa

Mara nyingi, ufadhili wa awali hautoshi kutatua tatizo kwa jamii zote au kutatua tatizo hilo milele. Uzoefu unaonyesha kuwa ni muhimu kuzingatia mipango na mizunguko ya bajeti ya serikali mapema katika mchakato wa kubuni mkakati wa upanuzi.

Eleza jinsi rasilimali zitakavyokusanywa ili kuanzisha msingi endelevu wa ufadhili kwa ajili ya mpango uliopendekezwa ukitolewa katika kiwango kikubwa. Je, mpango huo unaweza kutekelezwa ndani ya mfumo uliopo, kwa kutumia miundombinu iliyopo, rasilimali watu, nk.? Ni michakato gani ya bajeti inayohitaji kuzingatiwa ili kuwezesha uhamasishaji wa ufadhili wa ndani wa muda mrefu, na utekelezaji wake unapaswa kuchukua muda gani?

Wasilisha katika jedwali malengo/vigezo muhimu (ikiwa ni pamoja na idadi iliyofikiwa, mazao na matokeo ya kati) pamoja na ratiba iliyokusudiwa ya kupanua mpango uliopendekezwa katika hatua zake zote kuelekea kufikia kiwango kikubwa. Malengo/vigezo hivi vinaweza kuwa vya kiasi au ubora (k.m., kuanzishwa kwa kamati elekezi au sera au bajeti iliyoidhinishwa).

Vitendo, hatua muhimu na ratiba

Ufuatiliaji wa mipango kadiri inavyopanuka unahitaji njia na zana tofauti za kimbinu ukilinganishwa na ufuatiliaji wa majaribio au katika kiwango kidogo. Hii inajumuisha kukusanya data kuhusu mchakato wa upanuzi, iwapo mpango unadumisha athari yake katika kiwango kikubwa, na ni mabadiliko gani yanaweza kuhitajika kwa mpango na mkakati wa upanuzi. Katika jedwali tofauti, eleza hatua za kuwezesha ufuatiliaji na mawazo kuhusu maendeleo ya upanuzi, dhana na mikakati, ikiwemo kuzingatia ni data gani za ziada zinazoweza kuhitajika ili kuelekeza mchakato wa upanuzi ambazo bado hazijakusanywa na ni usaidizi gani wa ziada (wa kifedha, kiufundi, kiteknolojia, nk.) unaoweza kuhitajika ili kufanya hivyo. Hii inaweza kujumuisha kuweka nyakati makusudi za kutafakari na kujifunza kwa uendelevu. Taja ni nani anayepaswa kuwajibika kwa shughuli hizi za ufuatiliaji na kutafakari na upendekeze ratiba ya utekelezaji wa shughuli hizi, ambayo inajumuisha—angalau—vikao vya nusu mwaka vya kusimama na kutafakari

Makala ya mkakati wa upanuzi

2026

Zana hii ilitengenezwa na Jenny Perlmán Robinson, Molly Curtiss Wyss na Patrick Hannahan, pamoja na michango kutoka kwa washirika wetu wengi wa Real-time Scaling Lab, wanachama wa Kikundi cha Ushauri, wanagenzi na wafanyakazi wenza wengine. Pia tunatoa shukrani zetu kwa Katie Portnoy na Esther Rosen kwa usaidizi wao wa uhariri na usanifu. Ili kushiriki uzoefu wako wa kutumia zana hii au kutoa maoni kwa ajili ya matoleo yajayo, tafadhali tuma barua pepe kwa CUR@brookings.edu.

Zana hii ni sehemu ya mfululizo kuhusu upanuzi unaowezesha na usaidizi kutoka kwa Wakfu wa Bernard van Leer, Wakfu wa BHP, ELMA Philanthropies, Inc. kupitia Kampeni ya Elimu ya Wanawake (CAMFED), Kituo cha Utafiti wa Maendeleo ya Kimataifa, Kanada kupitia Wakfu wa Elimu na Maendeleo ya Teknolojia ya Habari (FIT-ED), Kamati ya Uokoaji ya Kimataifa na Wakfu wa Jacobs. Maoni yaliyotolewa katika zana hii ni ya waandishi wake na hayawakilishi maoni ya wafadhili, maafisa wao, wafanyakazi au Bodi za Magavana.